minigi, hoolimata väljaspool, eriti Prantsusmaal kui ka kodumaal tekkinud kahtlevaist kaalutlusist rahu tegemise võimaluste ja otstarbekohasuse suhtes Vene enamlise valitsusega. Sept. keskpaiku Pihkvas peetud rahuläbirääkimised, milledel Eesti delegatsiooni juhiks oli A. Birk (vt.), ei andnud mingeid tagajärgi. Sama kuu lõpu poole lahkus P. välisministri kohalt, teotsedes edasi Asutava Kogu välisasjade- ja põhiseaduse-komisjoni esimehena. Kui hilissügisel rahuläbirääkimiste jätkamine võimaldus, nimetati P. Vabariigi Valitsuse poolt Eesti delegatsiooni juhatajaks; delegatsiooni liikmeiks määrati A. Piip, J. Seljamaa, Jaan Soots (vt. neid) ja M. Püüman. 5. XII 1919 avas P. Tartus rahukonverentsi esimese istungi eestikeelse kõnega. Tänu oma tasakaalustatud iseloomule ja rikkalikele kogemusile etendas ta konverentsil mõõduandvat osa, kindlasti tagasi tõrjudes Nõukogude-Vene esindajate esialgsed Eestile alandavad ja ebasoodsad rahutingimused, esitades omalt poolt konkreetseid ettepanekuid, neid kokkukõlastades vastaspoole omadega ja tarbekorral ette võttes mõjuvaid vastuaktsioone, et tühistada läbirääkimiste venitamise püüdeid. Kui Vene poolt Narva rindel ettevõetud äge pealetung, millega taheti survet avaldada rahuläbirääkimiste käigusse, oli nurjunud, tehti 31. XII vaherahu, millele järgnes lõpliku rahulepingu allakirjutamine Tartus 2. II 1920. Tartu rahuga saavutas Eesti oma iseseisvuse tunnustamise Nõukogude-Venelt ja etnograafilised piirid ning sai muude tulunduslikkude soodustuste hulgas 15 miljonit kuldrubla vene riiklikust kullafondist. Esitades rahulepingu ratifitseerimiseks Asutavale Kogule andis P. 10. II 1920 põhjaliku ülevaate neist üldpolitilisist ja sõjalisist olukorrist, mis järk-järgult arenedes võimaldasid Eestile rahu sõlmimise, selgitas rahulepingu mõtet ning ulatust ja juhtis lõpuks rõhutatult tähelepanu tarvidusele rahu ajalgi arendada Eesti riigikaitset. — 7. III 1920 suri P. äkitselt Tallinnas ja maeti seal üldise leina ja suurte auavalduste saatel. P. teenete tunnustamise tähena võttis Vabariigi Valitsus tema matusekulud riigi kanda ja asutas Tartu ülikooli õigusteaduskonna juures P.-nimelise teadusliku stipendiumi.

J. P. akt Tartu ülikooli arhiivis (Riigi Keskarhiivis); J. Poska, Päevaraamat Pariisi rahukonverentsilt (1921); Tallinna linna majapidamine 1905–15 (1916, ka vene keeles); Ed. Laaman, Eesti lahkumine Vene riigist 1917–20 (1920); *idem*, Eesti Vabadussõja poliitiline ajalugu (1925, litografeeritud väljaanne); Iseseisvuse tuleku päivilt (1923); Mälestused iseseisvuse võitluspäevilt I (1927); J. Järve, J. P. ja Tartu rahu (1920); Post. 1920, nr. 62, 65; Vaba Maa 1920, nr. 54, 60; Pvl. 1920, nr. 54; Sotsiaaldemokraat 1920, nr. 56—57; Kaja 1920, nr. 54; Agu 1925, nr. 5. *J. K.*

POSSEVINO, Antonio, vastureformatsiooni tegelane, sünd. a. 1533 või 1534 Mantuas Itaalias, kuulus a.-st 1559 jesuiitide ordusse, kus tõusis viimati ordukindrali sekretäriks, täitis tihti paavsti poolt talle antud diplomaatilisi ülesandeid välismail ja oli üldse suurima andumusega tegev oma ordu ning Rooma kiriku huvides. Tema tegevus langeb vastureformatsiooni aega, mil Room suurte jõupingutustega püüdis tagasi saada kaduma läinud ja juurde võita uusi võimualasid. Põhja-Euroopas olid nendeks aladeks Poola, Liivimaa, Rootsi, sealt lähtudes pidi aga Venemaa võidetama katoliku usule. Selle Rooma suureulatusliku kavatsuse eestvõitlejaks Poolas oli Stephan Bathory (vt.) ja P. etendas sealjuures diplomaadina peaosa. A. 1580 saatis paavst Gregorius XIII P. pärastise Tartu praosti Gerhard Krave saatel tsaar Ivan IV (vt.) juurde Moskva. Seal õnnestus P.-l sobitada Venemaa ja Poola vahel rahu, mis jaan. 1582 Sapoljes sõlmiti ja mille järgi Liivimaa, seega ka Lõuna-Eesti, langesid Poola alla. Rooma kuuria ja kun. Stephan'i soovidele vastavalt püüdis P. nüüd Liivimaa rekatoliseerimise alustajana seda ala uuesti katoliku usule võita. P. õhutusel asutati a. 1583 Riias jesuiitide kolleegium, mis sai reuniooni-püüete üheks keskuseks Liivimaal. Samal otstarbel nõutas P. Roomas asuvast *Collegium Germanicum-Hungaricum*'ist eriti agarate jesuiitide, m. s. Quadrantinus'e (vt.) läkitamist Liivimaale. Teatavasti polnud neil püüdeil loodetavaid tagajärgi, sest vastureformatsioonil oli menu ainult läti ja eesti maarahva seas. P. Veneplaanid äpardusid aga täielikult. Võib olla seeläbi oma tegevuses pettunud, teotses P. järgnevail aegadel jälle rohkem jutlustajana, m. s. Poolas ja Ungaris ja oli a.-st 1587 jesuiitide-kolleegiumi professoriks Paaduas. Oma viimaseil eluaastail täitis ta jällegi diplomaadina kuuria politilisi ülesandeid ja suri 26. II 1611 ukj. Ferraaras.

Liisi Karttunen, *A. P. Un diplomate pontifical au XVI^e siècle* (1908); Schiemann, Livl. II, lk. 380–95; SB Riga 1914, lk. 94 jj. (W. Heine); Die Jahresberichte d. Gesellsch. Jesu über ihre Wirksamkeit in Riga u. Dorpat 1583—1614 (Ed. Kurtz'i välja antud, 1925); L. Pastor, Geschichte der Päpste seit d. Ausgang d. Mittelalters, IX (V–VII Aufl., 1925); vrdl. ka Winkelmann II, 2292. *L. A.*

PRANTS, Heinrich (Hindrik), ajakirjanik ja ajaloolane, sünd. 28. II 1858 Vastseliina